

CUPRINS

Cuvânt înainte	7
I. Copilăria, adolescența și tinerețea	9
II. Intrarea în schit. Primele ascultări	12
III. Tunderea în monahism	25
IV. Hirotonia întru ierodiacon și ieromonah	32
V. Alegerea ca Stareț. Nevoia stărească	38
1. Mărturisirea la Starețul Nectarie	52
2. Învățăturile Starețului despre rugăciune	56
3. Cazuri de înaintă vedere și ajutor minunat la Starețul Nectarie	62
4. Avertismentele Starețului cu privire la învățăturile mincinoase și abaterile de la Ortodoxie	70
5. Proorociile Starețului. Prevestirea morții mucenicești a țarului și a catastrofei întregii Rusii	73
6. Închiderea mănăstirii. Arestarea și exilarea Starețului	78
7. Ultimele zile ale vieții și trecerea la cele veșnice	92
8. Aflarea Sfintelor Moaște ale Starețului Nectarie	96
VI. Scrisorile Starețului Nectarie	100
VII. Amintiri despre Starețul Nectarie	109
VIII. Din amintirile unei monahii de la Mănăstirea Belev	115
IX. Amintiri despre starețul de la Optina, Ieroschimonahul Nectarie	124
X. Biografia Starețului Nectarie de la Optina	178
XI. Izvoare	179

Optina, dintre care douăzeci întru zăvorâre. Apoi a urcat pe scara duhovnicească de la zăvorâre la slujirea poporului, dar calea cea duhovnicească a Starețului ne-a rămas ascunsă nouă, tuturor. Când cineva îl întreba despre viața lui, Părintele Nectarie răspundea: „Am stat în chilia mea și m-am căit, iar apoi, încă treizeci de ani, m-am rugat pentru păcatele mele”.

Viața Starețului Nectarie a fost alcătuită din puținele mărturii documentare cunoscute nouă, din sfătuirile și învățăturile personale, din amintirile fiilor duhovnicești ai Starețului și din însemnările unor persoane care s-au socotit fericite, întâlnindu-se fie și numai o dată cu dânsul; dar această întâlnire a rămas pentru totdeauna în amintirea lor, i-a îmbogățit duhovnicește, le-a schimbat viața.

Însă celor ce se străduiesc să se nevoiască în mod corect și statornic, respectând și aprofundând legea duhovnicească, și cele ce urmează le vor fi nespuse de prețioase întru cunoașterea unor nuanțe noi și subtile ale vieții duhovnicești, întru înțelegerea minunatei personalități atât de profund omenoase, dar și de înfricoșat, de minunat harismatice a marelui doctor și povățuitor de suflete, care a fost Starețul.

Este posibil ca odată cu trecerea vremii să se găsească unele documente pierdute, mărturii, amintiri, scrisori, care vor completa *Viața Părintelui Nectarie*, a cuviosului Stareț Sfânt de la Optina.

Ajută-ne, Doamne!

I

COPILĂRIA, ADOLESCENȚA ȘI TINERETEȚA

Starețul Nectarie de la Optina s-a născut în anul 1853 în orașul Elț, gubernia Orlov, în familia lui Vasile și a Elenei Tihonov, oameni profund credincioși și cucernici. Tatăl era muncitor la o moară, iar mama lucra cu ziua.

Copilul a fost botezat în biserica orașului, închinată Cuviosului Serghie de Radonej, punându-i-se numele de Nicolae. Nașii lui se numeau Nicolae și Matrona. El se ruga întotdeauna pentru ei și pentru părinții săi. Când copilul a împlinit șapte ani, tatăl lui a trecut la Domnul. Înainte de sfârșit, tatăl său l-a binecuvântat și i-a dăruit icoana Sfântului Ierarh Nicolae. Întreaga viață el nu s-a mai despărțit de această icoană. În afară de Nicolae, în grija mamei au rămas câțiva copii mai mici, care curând au murit de foame și boli.

Povestirile legate de copilărie Starețul Nectarie adesea le începea cu cuvintele: „Asta era în copilăria mea, când eram împreună cu mămica. Eram doar noi pe lume și, împreună cu noi, un motan. Eram de condiție umilă și pe deasupra săraci. Cui îi trebuiau astfel de oameni?”

Din copilărie Starețul își amintea următoarea întâmplare: Nicolae încă nu știa să meargă în picioare și se juca lângă mama lui. Alături stătea motanul, ai cărui ochi luminau strălucitor. Băiețelul a înșfăcat un ac și a vrut să-i împungă ochii, pentru a vedea ce strălucește acolo. Mama lui însă a reușit să-l lovească peste mână: „Ei, tu! Dacă

împungi ochii pisicii, și tu vei rămâne fără de ochi. Dumnezeu să te păzească!”.

Peste mulți ani, fiind deja ieromonah, Părintele Nectarie își amintea această întâmplare. Odată a venit la fântâna schitului, unde era atârnată o cupă cu mânerul ascuțit. În același timp, un alt călugăr, neobservându-l pe Părintele Nectarie, a ridicat cupa așa încât mânerul ascuțit a trecut pe lângă ochii lui și doar în ultima clipă a reușit să evite lovitura. „Dacă i-aș fi străpuns atunci ochii pisicii, acum poate aș fi fost și eu fără vedere, – spunea el. Se vede că toate acestea s-ar fi putut întâmpla pentru a aminti nevredniciei mele că totul în viață, de la leagăn și până la mormânt, se află în cea mai strictă socoteală a lui Dumnezeu.”

Curând mânerul cupei a fost retezat pe jumătate, cu toate că Părintele nu a povestit nimănui despre aceasta.

Cu mama, Nicolae a avut întotdeauna cele mai calde legături. Rugăciunile ei și, de asemenea, educația severă l-au păzit de nenumărate nenorociri și ispite. Copilul a crescut blând, liniștit, iubitor de Dumnezeu, fiind inteligent și însetat de cunoaștere; dar din cauza nevoilor el nu a putut învăța la școala orășenească, ci într-o școală parohială sătească. Acolo a învățat să citească, să scrie și să socotească, și tot acolo a învățat și religia.

Când Nicolae avea unsprezece ani, mama a fost nevoită să-l trimită să lucreze la magazinul unui negustor bogat, pe nume Hamkov. Curând mama a murit. În casa negustorului, Nicolae a stat zece ani. În timpul liber el citea cărți duhovnicești, mergea la biserică. Era harnic și a fost avansat vânzător. Bunătatea, dorința de a cunoaște, sfiala, sinceritatea, iată calitățile prin care se deosebea de ceilalți muncitori din magazinul negustorului Hamkov.

Când a împlinit douăzeci de ani, vânzătorul principal al magazinului intenționa să-l însoare cu fiica lui. Fata era foarte bună și îi plăcea lui Nicolae.

În acel timp, în oraș trăia o schimnică ce avea aproape o sută de ani, stareța Teoctista, fiică duhovnicească a Sfântului Ierarh Tihon din Zadonsk. Orășenii aveau cucernicul obicei de a se sfătui cu dânsa în multe și importante probleme. Stăpânul l-a trimis pe Nicolae să ia de la dânsa binecuvântare pentru căsătorie. Schimonahia i-a spus: „Ținere, du-te la Optina, la Părintele Ilarion, care îți va spune ce să faci”. L-a însemnat cu semnul crucii și i-a dat ceai pentru călătorie. Stăpânul l-a învoit cu bucurie pe Nicolae, care și-a pus în traistă o Evanghelie, icoana Sfântului Nicolae, ceai, pâine cu sare, și a purces la drum cu binecuvântarea lui Dumnezeu.

INTRAREA ÎN SCHIT. PRIMELE ASCULTĂRI.

Mănăstirea Intrării în Biserică a Maicii Domnului din Pustia Optina se găsește la trei verste de orașul Kozelsk, în regiunea Kalugaa. În acele timpuri mănăstirea nu era proslăvită în chip deosebit prin sfinte icoane sau prin moaștele unor sfinți plăcuți lui Dumnezeu, ci se slăvea prin stareții ei și prin Schitul „Sfântul Ioan Botezătorul”.

Stăreția este o cale duhovnicească deosebită de îndrumare și viețuire. Ea este cunoscută încă din vechile mănăstiri egiptene. Oamenii care au tins spre o înaltă nevoință duhovnicească s-au lepădat pe deplin de lume și au intrat în schituri, unde au dus o viață de aspre nevoințe, în singurătate, tăcere și rugăciune. Dobândind o înaltă desăvârșire în nevoințele lor, ei deveneau îndrumători ai oamenilor în viața duhovnicească, învățându-i pe aceștia voia lui Dumnezeu.

Cel ce intra sub îndrumarea starețului se lepăda de voia sa, de dorințele sale și se lăsa în deplina voie a călăuzitorului duhovnicească. El avea o deplină încredere în stareț, era întotdeauna sincer, spovedindu-și nu numai faptele și cuvintele, dar și gândurile.

În secolul al XIX-lea în Rusia, odată cu declinul general al credinței și al vieții bisericești, când oamenii au început să se călăuzească doar după voia și rațiunea lor proprie, lucrarea stărețească a fost aproape uitată. Tradițiile stăreției s-au păstrat în puține locașuri monastice. Pustia Optina era unul dintre acestea.

Stareții de la Optina, după exemplul vechilor nevoitori, trăiau în Schit, care se afla la mică distanță de mănăstire și se deosebea prin rânduiala aspră de viețuire. Stareții își duceau nevoința hrănind duhovnicește nu numai pe frații din mănăstire, ci și pe mireni. Oamenii din toată Rusia veneau la stareți, nădăduind să primească sfaturi și ajutor binecuvântat.

Nicolae a venit pentru prima dată la Optina într-o primăvară. În jurul mănăstirii era o frumusețe de nedescris. Luncile erau îmbrăcate în straie de flori proaspete și printre ele curgea Jizdra cea de argint. Dincolo de râu străluceau turnurile și zidurile albe ale mănăstirii. De jur împrejur, grădini și imensul codru de pini. Mulți ani după aceea, Starețul Nectarie își amintea primele impresii despre Optina: „Ce frumusețe era aici! Soarele strălucea toată ziua și ce flori, un adevărat rai!”.

De cum a sosit la Optina, el s-a dus la Schit. Cărarea șerpuia printre brazi seculari. Dinspre porțile Schitului priveau la el cu severitate vechii nevoitori ai credinței. Schitul era în sine o grădină imensă; cu căsuțe albe lângă ziduri; în centru – biserica „Sfântul Ioan Botezătorul”, de jur împrejur – flori. Obiceiul de a crește flori la Schit s-a păstrat încă de pe vremea Starețului Macarie, frații mângâindu-se cu frumusețea lor. La intrare, pe partea dreaptă și pe cea stângă sunt două căsuțe asemănătoare, fiecare cu câte două cerdacuri, în interiorul și în exteriorul Schitului. În una din căsuțe, cea din dreapta, de la intrare, trăia deja cunoscutul, în acea vreme, Stareț Ambrozie.

Cum poate să-l găsească pe Ilarion și cine este el, Nicolae nu știa. L-a întrebat pe unul din călugării Schitului, iar acela a zămbit și i-a spus: „Ți-l voi arăta pe Ilarion, însă nu știu dacă el este cel care îți trebuie ție...”. Tânărul s-a dus la egumenul Schitului, ieroschimonahul Ilarion. Nicolae i-a povestit despre măicuța Teoctista și l-a rugat să-i hotărască soarta. Dar Părintele Ilarion i-a spus: „Eu singur nu pot

să-ți spun nimic. Trebuie să mergi la Părintele Ambrozie; ce va spune el, aceea să faci...”

Fiind deja Stareț și amintindu-și de Părintele Ilarion, Cuviosul Nectarie spunea: „Eu îi sunt foarte îndatorat. El m-a primit la Schit acum cincizeci de ani, când nu aveam unde să-mi plec capul. Orfan de tată și de mamă, sărman cu totul, pe când frații de aici erau în majoritate instruiți. Și eu eram ultimul dintre toți. Părintele ridica mâna în sus vreun arșin¹ și jumătate pentru ca explicația sa să fie mai evidentă. Starețul Ilarion deja trecuse prin toate încercările și cunoștea calea pământească și calea cerească...”

Pe atunci la Starețul Ambrozie venea atâta lume, încât pentru a fi primit trebuia să aștepti cu săptămânile. Pe Nicolae însă l-a primit de îndată și a stat cu el de vorbă două ore. Părintele Nectarie nu a spus nimănui despre ce au vorbit ei atunci, dar după această discuție el a rămas la Schit și niciodată nu s-a mai întors acasă; atât de brusc s-a schimbat viața lui Nicolae Tihonov. Prin pronia lui Dumnezeu, el și-a găsit adevărata cale. Deoarece „nu este în voia omului calea lui, nici în voia celui ce merge puțință să-și îndrepte pașii săi” (Ier. 10, 23).

Într-unul din caietele de la Optina, în acea zi s-a făcut o însemnare: „anul 1873, 27 aprilie, a intrat la Schit frațele Nicolae Vasiliev Tihonov, din orașul Elț, gubernia Orlov”².

Aici, în Schitul Pustiei Optina, el a devenit fiul duhovnicesc al Părintelui Anatolie (Zerțalov), ulterior egumenul Schitului, iar pentru sfaturi mergea la Părintele Ambrozie. Starețul Nectarie își amintea: „După un an de la venirea mea la Schit, Părintele Ambrozie m-a binecuvântat

¹ Arșin = 0,71 m.

² Acest caiet se ținea cu binecuvântarea Cuviosului Ambrozie. Pe prima pagină el a scris cu propria mână următoarele: „Se dă blagoslovenie fratelui Constantin să noteze evenimentele mai importante ale Pustiei Optina și Schitului Sfântul Ioan Botezătorul, 20 sept. 1862 – mult păcătosul ieroschimonah Ambrozie”.

să mă adresez ieromonahului Anatolie, egumenul Schitului, ca unui Părinte duhovnicesc, ceea ce a continuat până la moartea acestuia, în anul 1894. La Starețul Ambrozie mă duceam destul de rar și în cazuri cu totul deosebite. Eu aveam față de dânsul o mare iubire și credință. Se întâmpla să mă duc la dânsul și, după câteva cuvinte, îmi dezvelea toată profunzimea inimii, îmi dezlega toate nedumeririle, mă liniștea și mă mângâia. Grija și iubirea față de mine a stareților mă uluia, deoarece eu recunoșteam că sunt cu totul nevrednic să stau în fața lor. La întrebarea mea despre acest lucru, părintele meu duhovnicesc, ieromonahul Anatolie, îmi răspundea că pricina acestei griji este credința și iubirea mea față de Stareț și că, dacă el nu manifesta o astfel de grijă față de alții, aceasta se întâmpla din cauza lipsei lor de credință și iubire. După felul cum se poartă un om cu dânsul, tot așa se comportă și Starețul”.

În anii primelor ascultări, tânărul a simțit nu o dată manifestarea iubirii Starețului și ajutorul său binecuvântat. După vreo doi ani de la intrarea în Schit a lui Nicolae, a venit dispoziție – din partea autorităților – de expulzare din mănăstire a tuturor viețuitorilor ce trebuiau să-și satisfacă stagiul militar. „Și pe mine, povestea Părintele Nectarie, împreună cu alții, m-au anunțat despre expulzarea din Schit. Din fericire însă, pentru rugăciunile Starețului (Ambrozie), acest pericol m-a ocolit.” Venind la Stareț să-i mulțumească pentru ajutorul dat prin rugăciune, acela i-a răspuns: „Dacă vei trăi ca un călugăr, nici pe viitor nimeni nu se va atinge de tine”. Așa s-a și întâmplat.

Starețul Nectarie întotdeauna pune mare preț pe îndrumarea stărețească. Și în anii tinereții, și stareț fiind, a păzit întotdeauna cuvântul apostolului: „Ascultați pe maimarii voștri și vă supuneți lor, fiindcă ei priveghează pentru sufletele voastre, având să dea de ele seamă, ca să facă aceasta cu bucurie, nu suspinând, căci aceasta nu v-ar fi de folos” (Evr. 13, 17). Învățându-și fiii duhovnicești, spunea că

starețul și lucrările lui nu pot fi judecate de ucenici. Îndrumările lui trebuie primite fără nici un fel de discuție. Mai povestea că, fiind încă în viață, i s-a arătat în vis Părintele Anatolie și i-a spus amenințător: „Nimeni nu are dreptul să judece faptele stareților, conducându-se după propria lipsă de chibzuință și îndrăzneală. Starețul dă socoteală numai în fața lui Dumnezeu pentru lucrurile sale și importanța lor noi nu o putem pătrunde”. El își amintea întotdeauna aceste cuvinte ale părintelui său duhovnicesc, care i-a explicat, fiind el încă frate, importanța slujirii starețești. Și după ani, el își avertiza fiii duhovnicești că, dacă nu se pun în bună rânduială legăturile lor cu Starețul, atunci pricina trebuie căutată în ei:

„Iată, unii cârtesc împotriva Starețului socotind că el nu intră în miezul lucrurilor, că nu vrea să-i primească, dar nu se gândesc: Oare nu din pricina păcatelor noastre? Poate Starețul nu mă primește pentru că așteaptă să mă pocăiesc și mă încearcă.”

Atunci când Starețul Nectarie era întrebat dacă nu s-a revoltat împotriva învățătorilor lui, el răspundea: „Nu! Niciodată nu mi-a trecut prin cap așa ceva. Doar o singură dată am greșit și m-au trimis la Starețul Ambrozie pentru a mă cuminți. Iar el avea un băț. Eu, desigur, nu voiam să mă bată. Când am văzut că Starețul apucă bățul, am luat-o la fugă, dar apoi am venit și mi-am cerut iertare”.

Tânărul frate era condus de Stareți pe adevărata cale a călugăriei. Părintele Ambrozie și Părintele Anatolie, văzând în tânăr pe vrednicul lor urmaș, ascunzându-și sfânta lor iubire, îl învățau pe tânărul frate virtutea cea mai înaltă și mântuitoare – smerenia.

S-a întâmplat să vină odată la Părintele Ambrozie, care îi spuse:

– De ce umbli fără treabă? Mai bine ai fi stat în chilie să te rogi.

Altă dată se duse la părintele duhovnicesc, ieroschimonahul Anatolie. Iar acesta îi zise:

– De ce te învârti fără treabă? Ai venit să flecărești?

Nicolae se duse la chilia sa, căzu în fața icoanei Mântuitorului și plânse toată noaptea:

– Doamne! ce mare păcătos sunt eu, de vreme ce nici Stareții nu mă primesc.

Mai târziu, Părintele Nectarie îi învăța și pe fiii săi duhovnicești mai cu seamă smerenia și răbdarea, urmând prin aceasta învățătorilor lui și împlinind porunca Scripturii: „Prin răbdarea voastră veți mântui sufletele voastre” (Lc. 21, 19) și „[...] pentru că Dumnezeu celor mândri le stă împotrivă, iar celor smeriți le dă har. Deci smeriți-vă sub mâna cea tare a lui Dumnezeu, ca El să vă înalțe la timpul cuvenit” (I Petru 5, 5-6).

Cuvântul lui preferat era: „În toate trebuie răbdare și smerenie”. Învățându-i răbdarea pe fiii săi duhovnicești, îi lăsa să aștepte, pentru a fi primiți, ore întregi și chiar zile.

Evghenia Grigorievna Rimarenko, soția părintelui Adrian, își amintea de prima vizită făcută Starețului Nectarie în anul 1922:

„Stau, stau, dar degeaba. Părintele nu mă primește. Mă tulbur. Eu doar stau de trei zile în «bordei», am pierdut toate slujbele de seară, nu știu când să postesc pentru a mă împărtăși, când să merg acasă. Îmi trece prin minte că Părintele îmi încearcă răbdarea. Acest gând îmi înlătură un altul: «Părintele Anatolie nu mai este și eu nu voi obține nimic, plec fără să rezolv ceva». Apoi mă hotărâsc: «Iată, acum Părintele Nectarie va ieși să dea binecuvântarea de obște, voi primi binecuvântarea și mâine voi pleca». Sună ora zece, Părintele iese, îi binecuvântează pe toți, tăcând, și deodată mie îmi spune: «Ei, iată, ai întârziat la Părintele Anatolie, poți să-ți reproșezi aceasta; și acum ai venit la mine, nevrednicul, în vreme ce el a fost un mare Stareț».

Doamne, mă gândesc, cum oare a simțit Părintele îndoielile mele, cum de mi-a ghicit gândurile?

Eu îi spun: «Părinte, vă rog să mă primiți». El zâmbește. Intrând în cameră îmi spuse, arătându-mi-o: «Așteaptă, dacă ea zăbovește să intre, atunci te primesc». Lidia Vasiliievna, desigur, nu renunță, ci intră la Părintele; el se întoarce și îmi spuse: «Tu mai așteaptă puțin».

Și Nadejda Aleksandrovna Pavlovici, o tânără poetă din Petersburg, a trecut în nenumărate rânduri prin încercarea răbdării ei.

Într-un rând, ea a venit la Părintele de dimineată. El o rugă „să aștepte”. Așteaptă ea o oră, o oră și jumătate, după care Bătrânul iese și i se adresează: „Nadenka, mergi și cheamă-l la mine pe Lev”. Ea aleargă la Burin și îi spune: „Lev, te cheamă Părintele”. Lev vine, măgulit că l-a chemat chiar Starețul. Sosesc, așteaptă în anticameră o oră, două, trei... În sfârșit apare Starețul, vesel și luminos, și le spune: „Ei dragii mei, ziua s-a aplecat spre seară, mergeți acasă”. Nadejda Aleksandrovna nu s-a putut abține și a exclamat: „Părinte, mult timp o să-mi mai jupuiți pielea de pe mine?” Dar el a răspuns: „Ciudată mai ești tu, Nadenka, mie câteodată mi se trimit portocale și, după tine, eu ar trebui să le mănânc cu coajă?”

Învățându-i pe fiii duhovnicești smerenia și răbdarea, Starețul povestea despre vizita pe care i-o făcuse Marea Cneaghină Elisabeta Feodorovna. Ea a venit la Optina în luna mai, a anului 1914. De două ori a fost la Stareț. În „Cronica Schitului” din 30 mai se menționează: „La orele 5, după întoarcerea de la Șamordino, Marea Cneaghină l-a vizitat pe Părintele Nectarie, simplu, fără ceremonie și a discutat îndelung cu dânsul”. Atunci, după cuvintele Starețului, Marea Cneaghină Elisabeta Feodorovna a stat mult în picioare până ce el i-a spus să se așeze.

Starețul Nectarie amintea adesea vizitatorilor cuvintele Apostolului, că Însuși Hristos, „Care Dumnezeu fiind în chip,

n-a socotit o știrbire a fi El întocmai cu Dumnezeu, ci S-a deșertat pe Sine, chip de rob luând, făcându-Se asemenea oamenilor, și la înfățișare aflându-Se ca un om, S-a smerit pe Sine, ascultător făcându-Se până la moarte, și încă moarte de cruce” (Filip. 2, 6-8).

Starețul vedea în smerenie începutul și temelia drumului duhovnicesc. Arătându-i vlădicăi Veniamin (Fedcenko) natura, Părintele îi spunea: „Priviți ce frumusețe: soare, cer, stele, copaci, flori... iar mai înainte nu era nimic. Nimic! Și Dumnezeu a făcut din nimic o asemenea frumusețe. Așa și omul: când ajunge cu sinceritate la conștiința că el este nimic, atunci Dumnezeu începe să facă din el ceva mareț”.

Conform relatărilor celor ce l-au cunoscut pe Părintele Nectarie în anii tinereții, el era un bărbat frumos. Dar Starețul Ambrozie, pentru smerenie, îl numea „papă-lapte”. Tânărul frate primea întotdeauna cu smerenie și cu iubire dojenile Starețului său. Frații Schitului primeau adesea pachete „cu mângâieri” de la rudele lor: biscuiți, dulceată, ceai. Nicolae însă nu primea de la nimeni astfel de „mângâieri”, ci înșiși marii Stareți îl ospătau, dar în același timp îl și smereau. Nicolae a venit odată la Starețul Ambrozie să-i ceară dulciuri pentru ceai, la care acesta îi spuse cu severitate: „Cum, deja le-ai mâncat pe toate? Ești un papă-lapte”.

Știind slăbiciunea lui Nicolae – îi plăceau dulciurile –, Starețul Ambrozie îi permitea să vină în chilia lui și să ia din dulap dulciurile ce i se cuveneau. Odată, ucenicul Părintelui Ambrozie i-a oprit acestuia în dulap bucatele pentru prânz. Când Starețul a cerut prânzul, nu l-au mai găsit acolo. „Cred că «papă-lapte» mi-a mâncat prânzul”, i-a explicat uimit Starețul ucenicului său. Și la începutul viețuirii sale la Schit, și pe când deja ajunsese un experimentat învățător duhovnicesc, Părintele Nectarie vorbea cu multă smerenie despre sine: „Eu sunt încă la început de drum, abia învăț... Sunt cel mai în vârstă din Schit, am trăit aici mai bine de cincizeci de ani, dar sunt cel mai mic după virtuți.